

‘Het toneel is elke keer even je leven’

interview

Het acteurschap kwam Gijs Scholten van Aschat niet aanwaaien. Altijd was er de onzekerheid. ‘Het duurde vijftien jaar voor ik dacht: volgens mij kan ik wel wat.’

Gijs Scholten van Aschat (1959, Tiel) studeerde aan de Toneelschool Maastricht. Hij speelde onder meer bij Het Nationale Toneel, Orkater en Het Toneel Speelt.

In het najaar is hij te zien in de verfilming van Thomas Rosenbooms roman *Publieke werken*. In 1993 ontving hij de Louis d'Or voor zijn rol in *Decadence*. Voor zijn rol in de tv-serie *Oud geld* kreeg hij een Gouden Kalf. In 2004 onderscheidde hem met de Albert

van Dalsumring. Scholten van Aschat speelt nu in *Koningin Lear* van Toneelgroep Amsterdam. Kijk voor de speellijst op www.tga.nl

door **Henriëtte Aronds**

Acteur Gijs Scholten van Aschat zit achterovergeleund in een zijkamertje van het gebouw van Toneelgroep Amsterdam, zijn armen gespreid over de bankleuning. Het slecht zittende pak dat hij op toneel droeg, heeft hij vervuurd voor een blauw overhemd en een broek. Hij is monter. Alleen zijn priemende ogen verraden emotie.

De repetitie van het eerste bedrijf van *Koningin Lear* zit er net op. In deze door Tom Lanoye eigentijdse bewerking van Shakespeares *King Lear* is hij de trouwe rechterhand van een vrouwelijke captain of industry, die tussen

haar en haar kinderen komt te staan. Helemaal tevreden met de repetitie is hij niet. „Het lag er allemaal te dik bovenop; ik kan nog iets meer doordringen tot de pijn, tot waar het echt om gaat”, aldus de acteur.

Toneel- of filmkritieken waarin Scholten van Aschat niet wordt geroemd om zijn fenomenale spel, geloofwaardigheid en virtuoze tekstbeheersing zijn op de vingers van één hand te tellen. Sinds hij afstudeerde aan de Toneelschool Maastricht telt zijn carrière bijna alleen maar successen. Prijzen en nominaties in overvloed, waaronder de prestigieuze Louis d'Or. In de theaterwereld kreeg hij naam dankzij Shakespearevertolkingen voor Het Nationaal Toneel en zijn experimentele theater bij Orkater. Rollen in televisieseries als *Pleidooi* en *Oud geld* en in de verfilming van Arnon Grunbergs roman *Tirza* bezorgden hem bekendheid bij het grote publiek.

Dat hij een gevierd acteur zou worden, was lang geen vanzelfsprekendheid. Scholten van Aschat hield er altijd rekening mee dat het balletje een andere kant op kon rollen. „Met acteren je brood verdienen, doe je niet zomaar. Daar was ik me heel erg van be-

wust. Ik had een plan B: economie studeren en een bedrijf beginnen. Kortom: ondernemen.”

“

Ik ben een geluksvogel; de vraag overstijgt het aanbod. Dan is het moeilijk om te kiezen

“

Je moet dingen uitproberen, de grenzen van je mogelijkheden opzoeken

Die slag om de arm was het gevolg van een gebrek aan zelfvertrouwen. Elke keer weer voelde hij de opluchting als hij verder mocht. Dat begon al bij het toelatingsexamen op de toneelschool. In Amsterdam werd hij afgevoerd, maar in Maastricht was hij welkom. „Zit je er eindelijk, dan hoop je dat je mag blijven en kunt afstuderen.” Waarna de twijfel weer toesloeg. Zou hij wel een baan vinden als hij eenmaal klaar was? „Het duurde vijftien jaar voordat ik dacht: volgens mij kan ik wel wat.

„Ik was een goede leerling, maar de docenten sloegen niet achterover. Mijn studiemaat Pierre Bokma, dat

was een van godvergeven talent. Die kon al spelen voordat hij op de toneelschool kwam. En toen hij klaar was, stond er meteen op de voorkant van het Cultureel Supplement een fotoreportage over dit wereldwonder.” Dat hijzelf geen natuurtalent was, heeft hem uiteindelijk veel opgeleverd. „Ik moest het hebben van heel hard werken en mijn vak heel serieus nemen.” Dus ging hij, ook na zijn studie, op zoek naar goede docenten die hem nieuwe dingen konden leren. Shakespeare, Racine, de interpretatie van de klassieken, de stemtechnieken om verzen voor te dragen. „Ik wilde alles doen om een goed, klassiek acteur te worden. Stapje voor stapje heb ik aan een goede basis gewerkt en daar profiteer ik nu van.” Dat ging niet zonder slag of stoot. „Je moet dingen uitproberen, de grenzen van je mogelijkheden opzoeken. De eerste keer dat ik op het toneel moest zingen, vond ik dood- en doodeng. Ik kan wel zingen, maar op het toneel... Toch hebben we met Orkater muziekvoorstellingen gemaakt die het goed deden.” Zijn agenda staat vol. Spelen, schrijven, regisseren, lesgeven. Voor het eerst trekt er een lach over zijn gezicht. „Het zijn wel veel dingen bij elkaar. Ik speel hier 's avonds, dan komt er een televisieserie voorbij die ik ga doen, er is nog een documentaire die ik ga inspreken. Morgen en in het weekend, als ik niet hier speel, sta ik in een film van mijn zoon die hij voor zijn eindexamen van de filmacademie heeft geschreven. En ik zoek nog tijd om te werken aan het filmscript op basis van de novelle die ik heb geschreven. Ik ben een geluksvogel; de vraag overstijgt het aanbod. En dan is het heel moeilijk om te kiezen.” Toch is hij selectief: „Ik mijd openingen en commerciële schnabbels waar ze je alleen maar nodig hebben omdat je een Bekende Nederlander bent. Interviews over mijn vak, of iets waar ik of de journalist zich druk over maakt, prima. Maar bladen vullen, dat vind ik zonde van mijn tijd. Ik heb niet zoveel te vertellen.”

Sinds 2010 werkt Scholten van Aschat

bij Toneelgroep Amsterdam. Toen regisseur Ivo van Hove hem vroeg, aarzelde hij niet lang. Hij bevond zich destijds in een wat stuurloze periode. „Ik had zo'n beetje bij alle gezelschappen gespeeld, kende het toneelandschap en kon twee dingen doen: de krenten uit de pap halen, leuke rollen, beetje televisie, beetje film, vrije producties, of me nog één keer aan een toneelgezelschap verbinden en de diepte ingaan.”

De diepte ingaan? „Als je bij een gezelschap gaat, geef je je leven deels uit handen. Moet ik naar Milaan? Oké, dan ga ik naar Milaan. En ik moet in dat stuk spelen? Goed, dan zorg ik dat ik mijn tekst ken. Je verbindt je aan zo'n gezelschap omdat er goede acteurs bij zitten, omdat er uitstekende regisseurs werken en omdat ze mooie stukken kiezen. Wat je rol daarbinnen is, bepalen zij. Soms doe je een kleine rol. Dat is lastig, maar het heeft ook voordelen.

„Kijk, je speelt in de Champions League of niet. Toneelgroep Amsterdam is een van de beste toneelgezelschappen ter wereld. We spelen overal. We staan in Parijs. Als we in New York spelen, is het uitverkocht. Mensen vechten voor een kaartje. Oscargenomeerden bedelen bij Ivo om een rolletje. Dat is heel, heel verleidelijk.” Dan serieus: „Toneel heeft me gemaakt tot wie ik nu ben. Ik ben heel blij dat ik hiervoor gekozen heb. Je gevoel zitten op toneel, met stukken bezig zijn, lezen en schrijven, en daar ook nog eens voor betaald worden, is weinigen gegeven. Ik vind het moeilijk om mijn telefoon en mijn computer uit te zetten, ben met veel dingen tegelijk bezig. Maar als je de hele avond op toneel bent, dan is dat even je leven. Dan ben je los van de waan van de dag. Geen nieuws, geen *De wereld draait door*, geen gelul. Het is spannend, je moet je goed concentreren, maar je krijgt er wel veel energie wat voor terug.”

reageren?

spectrum@depersdienst.nl

GIJS SCHOLTEN VAN ASCHAT